

12

**Yunanistan'ın
Milos Adasına
Götürdüğü Edirneli
Sivil Esirler**

**Civilian Prisoners from
Edirne
Taken by Greece to
Milos Island**

Veysi Akın

Yunanistan'ın Milos Adasına Götürdüğü Edirneli Sivil Esirler

*Veysi Akın**

Özet

Yunanlılar, Millî Mücadele döneminde işgal ettikleri Anadolu ve Trakya topraklarından topladıkları sivilleri, savaş alanlarında esir düşen askerlerle beraber Yunanistan'a götürmüşlerdir. Savaş meydanlarında ele geçirilen askerler "harp esiri", köy ve kasabalardan alınan siviller de "sivil tutuklu" sayılmışlardır. Bunlara dair "Üsera Defterleri" tutulmuş olmalarına rağmen, kesin sayılarının tespiti oldukça zordur. Nitekim bu konu, Lozan Konferansı'nda önemli bir sorun olmuştur. Kızılhaç ve Hilal-i Ahmer gibi kuruluşlar da sorunu çözmekte yetersiz kalmışlardır. Yunanlılar, Türk savaş esirlerinin çoğunu Ege adalarındaki esir kamplarında tutmuşlardır. İstiklal Harbi döneminde Anadolu'dan götürülen savaş esirlerinin farklı esir kamplarında tutulmalarına karşın, Trakya'nın muhtelif şehirlerinden alınan Trakyalılar ise harbin son döneminde Milos adasında toplanmışlardır. Milos adasına sürgün edilen Trakyalı Türklerin sayıları Kızılay Arşivi'ndeki deftere göre 1.636 kişidir. Trakyalı rehinelere burada 1922-1923 yıllarında yedi ay boyunca tutulmuşlar, zor şartlar altında yaşamaya mecbur bırakılmışlardır. Bunların 231'i Edirne merkez kaza ve ilçelerinden götürülenlerdir. Edirneli sivil rehinelere 14'ü yolculuk esnasındaki kötü şartlar dolayısıyla gemide, 10'u da adada vefat etmiştir. Bu çalışma Kızılay Arşivi'ndeki defter kayıtları ve adadan dönebilenlerin verdiği isim listeleri (Türk Tarih Kurumu Arşivi) esas alınarak hazırlanmıştır. Milos adası sürgünleri Lozan'da imzalanan sivil esirlerin mübadelesine dair anlaşma gereği 1923 yılında memleketlerine dönme imkânı bulabilmişlerdir.

Anahtar Kelimeler

Milos, Trakya, Edirne, Sivil Esirler, Millî Mücadele

* Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, veysiakin[at]trakya.edu.tr, ORCID 0000-0003-0089-5230

Civilian Prisoners from Edirne Taken by Greece to Milos Island

Abstract

During the National Struggle, the Greeks took the civilians they collected from the Anatolian and Thracian lands they occupied to Greece together with the soldiers captured on the battlefields. Soldiers captured on the battlefields were considered "prisoners of war" and civilians taken from villages and towns were considered "civilian prisoners". Although "Prisoner Books" were kept for them, it is very difficult to determine their exact number. As a matter of fact, this issue became an important problem at the Lausanne Conference. Organizations such as the Red Cross and Hilal-i Ahmer were also unable to solve the problem. The Greeks kept most of the Turkish prisoners of war in prison camps on the Aegean islands. While the prisoners of war taken from Anatolia during the War of Independence were kept in different prison camps, the Thracians taken from various cities of Thrace were gathered in Milos Island during the last period of the war. The number of Thracian Turks deported to the island of Milos is 1,636 according to the registry in the Red Crescent Archive. Thracian hostages were held here for seven months in 1922-1923 and were forced to live under difficult conditions. 231 of them were taken from the central district and provinces of Edirne. Fourteen of the civilian hostages from Edirne passed away on the ship and 10 passed away on the island due to the bad conditions during the voyage. This study is based on the ledger records in the Red Crescent Archive and the lists of names provided by those who were able to return from the island (Archives of the Turkish Historical Society). The exiles of Milos Island were able to return to their homeland in 1923 in accordance with the agreement on the exchange of civilian prisoners signed in Lausanne.

Keywords

Milos, Thrace, Edirne, Civil Prisoners, National Struggle

1. Giriş

Bu çalışmada, İstiklal Harbi döneminde Trakya'dan Yunanistan'a zorla götürülen sivil tutuklular hakkında bilgi verildikten sonra, Milos adasına sevk edilen Edirneli sivil rehinelere hikâyeleri anlatılmaktadır. Bunların çoğunluğunu, Yunanistan'ın Anadolu'yu terk ettiği ve Trakya'dan çekileceğinin anlaşıldığı dönemde, evlerinden ve işyerlerinden silah zoruyla alınarak, "rehine" sıfatıyla adaya götürülenler oluşturur. Bunun dışında Trakya'nın işgali esnasında ve işgali takip eden günlerde tutuklanarak "siyasi mücrim" sıfatıyla Yunanistan'ın muhtelif şehirlerine sürgün edilenler de mevcuttur. Bunların bir kısmı Millî Mücadele'de Trakya davasına hizmet eden Şevket (Dağdeviren) Bey ve Müftü Hilmi Efendi (Trakya Paşaeli Cemiyeti reisleri), Merkez Heyeti'nde görev yapan Mustafa Paşazade Fethi, Yakup Efendizade Derviş, Maksud Beyzade Derviş Beyler ile beraber Belediye Başkâtibi ve cemiyetin yazı işleri sorumlusu Nihat Ali Bey gibi önemli şahsiyetlerdir.

Yunanlıların, Milos adasına götürdükleri 1.636 Trakyalı sivilin isimleri, 15 Ekim 1922 tarihinde Milos adasında Fransızca olarak tutulan ve daha sonra Kızılay Arşivi'ne intikal ettirilen deftere kaydedilmiştir. Ancak Edirne Valiliği'nin devir teslim sonrasında yaptığı incelemeler sonrasında Kızılay Başkanlığı'na sunduğu bilgilere göre Trakya'dan Yunanistan'a sevk edilen sivil esirlerin sayısı 2 bin 300'ü bulmaktadır.

"Esirler" ve "Rehineler" konusu, İstiklal Harbi döneminde ve Lozan sürecinde Türkiye ve Yunanistan arasındaki önemli meselelerden birini teşkil etmiştir. "Savaş esirleri" konusu, Türkiye ve Yunanistan'ı karşılıklı olarak ilgilendirirken, harbin Türkiye topraklarında yaşanmış olması dolayısıyla "sivil rehinelere" sorunu Türkiye'nin önceliği olmuştur. Bu sebeple insani yönü ağır basan "Üsera Meselesi", Lozan Barış görüşmeleri sırasında tarafeyn devletler ve konu ile ilgili uluslararası kuruluşlarca çözümlenmesi öncelikli sorunlar arasında görülmüştür. 30 Ocak 1923'te imzalanan sözleşmeye, üseranın sivil ve asker olmasından mühlhem olarak, *Sivil Mevkufînin İadesi ile Harp Esirlerinin Mübadelesine Dair Türk-Yunan İtilafnamesi* adı verilmiştir.

Edirneli esirler, Anadolu'nun ve Trakya'nın muhtelif yerlerinden götürülenlerle beraber 30 Ocak 1923 tarihli sözleşme gereği, Yunan bandıralı üç gemi ile 23 Mart 1923 günü Tuzla limanına getirilerek ülkelerine döndüler. Böylece yaklaşık 7 ay süren esaretten kurtuldular ve özlemini çektikleri ailelerine kavuştular.

Millî Mücadele yıllarında Yunanistan'ın Milos adasına götürülerek, takriben yedi ay burada tutulan Edirneli Türklerin serencamı ile sınırlı olan bu çalışma, Kızılay Arşivi'nden elde ettiğimiz *Milos Adasında Tutuklu Sivil Üseranın İsim Listesi* adlı *Üsera Defteri*'ndeki bilgiler esas alınarak hazırlanmıştır. Ayrıca Milos adasına sürgün edilen Edirnelilerin adada yazdığı hatıraları ve isim listelerinde oluşan Türk Tarih Kurumu Arşivi evrakı, kaynak olarak kullanılmıştır. Bu iki temel kaynak dışında, konu hakkında yazılmış makale ve kitaplara da müracaat edilmiştir.

2. Türkiye-Yunanistan Arasında Üsera/Rehineler Meselesi

Millî Mücadele döneminin resmî yazışmaları ve Lozan Konferansı müzakerelerine dair tutanak ve sözleşme metinlerinden anlaşıldığına göre, savaş meydanlarında ele geçirilen askerler "harp esiri", köy ve kasabalardan toplanan siviller "tutuklu" veya "rehine" sayılmışlardır.¹ Genel anlamda her ikisini de "üsera" olarak adlandırmak mümkündür. Türkiye ve Yunanistan, muhtelif kamplarda bulundurdukları esirlerle ilgili *Üsera Defterleri* tutmuş olmalarına rağmen, bunların kesin sayılarının tespiti tarafeyn devletleri nezdinde olduğu kadar, üsera meselesi ile ilgilenen uluslararası kuruluşlar için de önemli bir sorun olmuştur.² Savaş, Türk topraklarında cereyan ettiği için Türkiye'deki kamplarda tutulanların ekseriyetini "harp esiri" olarak adlandırmak mümkündür. Ayrıca Türkiye'nin elinde Osmanlı uyruklu olduklarından bu statüye girmeyen, savaş suçlusu olarak tutuklanmış az sayıda yerli Rum bulunmaktadır. Dolayısıyla Türklerin elinde Yunan uyruklu sivil tutuklu yok denebilecek kadar azdır. Buna mukabil, Yunanistan'da harp döneminde muhtelif suçlamalarla tutuklanmış veya memleketlerinden kopararak sürgüne gönderilmiş çok sayıda "sivil rehine" bulunmaktadır. Dolayısıyla konu, Türkiye için harpten sonra çözülmesi gereken en önemli ve öncelikli meselelerden birini teşkil etmiştir.³

"Savaş Esirleri" meselesi, Türkiye ve Yunanistan'ı karşılıklı olarak ilgilendirirken, "Sivil Rehinerler" konusu ise sadece Türk tarafının önceliği olmuştur. Bu önceliğin temelinde rehinerlerin bulunduruldukları yerlerde kötü şartlar altında yaşıyor olmalarının da etkisi büyüktür.⁴ Bundan dolayıdır ki; Lozan Konferansı sürecinde uzlaşma sağlanan ilk konu, sivil tutukluların iadesi ve harp esirlerinin mübadelesine dairdir. 30 Ocak 1923'te imzalanan sözleşme metninin adı bu sebeple *Sivil Mevkufînin İadesi ile Harp Esirlerinin Mübadelesine Dair Türk-Yunan İtilafnamesi* olarak tanımlanmıştır.⁵

Lozan görüşmeleri esnasında esir ve rehinerlerin durumlarının yanı sıra, tarafların ellerinde bulundurdukları "esâmi listeleri" ve bunlara isnat ettirilen sayılar da tartışılan konular arasındadır.⁶ İlk dönemdeki tartışmalar, Yunan makamlarının Türk esirler ve rehinerler hakkında yeterli malumat vermemesi üzerine yoğunlaşırken, sonradan Türk

¹ Bkz. Bilal Şimşir, *Lozan Telgrafları*, C. I, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1990, s. 181, 189; Seha L. Meray, *Lozan Barış Konferansı Tutanaklar Belgeler*, C. I/1, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2001, s. 124,129,334-335.

² Cemalettin Taşkıran, *Millî Mücadele'de Türk ve Yunan Esirler (1919-1923)*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2018, s. 13-14.

³ Ahmet Özdemir, "Savaş Esirlerinin Millî Mücadele'deki Yeri", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 2/6 (1990), s. 322-333.

⁴ Murat Uluğtekin ve M. Gül Uluğtekin, *Osmanlıdan Cumhuriyete Hilal-i Ahmer'in İcraat Raporları 1914-1928*, Ankara: Türk Kızılayı Yayınları, 2013, s. 179-183.

⁵ Bkz. *Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi*, D. 2, C. 1, Ankara: TBMM Matbaası, 1961, s. 179-181.

⁶ Uluğtekin ve Uluğtekin, *Hilal-i Ahmer'in İcraat Raporları*, s. 179-183.

ve Yunan makamlarının verdikleri sayılar arasında büyük farklar olmasıyla alakalıdır.⁷ Müzakerelerin sonuna doğru Türk ve Yunan makamları, harp esiri sayılarında önemli farklar olmaksızın anlaşabildilerse de sivil rehinelere konusundaki uzlaşmazlık devam etmiştir. Çünkü tarafların birbirlerine verdikleri listelerde büyük sayı farklılıkları mevcuttur.⁸

3. Edirneli Sivil Tutuklu/Rehinelerin Milos Adasına Götürülmeleri

Edirneli Türklerin Milos adasına götürülüşü daha ziyade 1922 Eylül ayı içinde olmuştur. Bunlar, Yunanistan'ın Anadolu'yu terk ettiği ve Trakya'dan çekileceğinin anlaşıldığı dönemde evlerinden ve işyerlerinden alınarak rehine sıfatıyla götürülenlerdir. Bunun dışında sayıları diğerlerine göre daha az olmakla beraber, Trakya'nın işgali sonrasında tutuklanarak "mevkuf veya siyasi mücrim sıfatıyla" muhtelif zamanlarda sürgün edilenler de mevcuttur. Bunlar arasında Millî Mücadele'de Trakya davasına hizmeti geçenler olduğu bilinmektedir.⁹ Bunlardan bazılarının isimleri Sabık Defterdar Emin Bey ve oğlu, Eski Cami İmamı Hafız Rakım Efendi, Belediye Reisi Şevket Bey'in biraderi İbrahim Bey, Mustafa Paşazade Fethi Bey, Yakup Efendizade Derviş Bey, Makineci Ahmed Efendi, Terzi Şevket Efendi¹⁰ Trakya Paşaeli Cemiyeti'nde başkanlık yapmış Şevket (Dağdeviren) Bey ve Müftü Hilmi Efendi, Merkez Heyeti'nde görev yapan Maksudbeyzade Derviş Bey ile beraber Belediye Başkâtibi ve cemiyetin Yazı İşleri Sorumlusu Nihat Ali Bey olarak sıralanabilir.¹¹ Bu isimlerin büyük kısmı (Müftü Hilmi Efendi hariç) kısa süre sonra salıverilmişlerse de sonradan yeniden tutuklanmışlar ve Yunanistan'a gönderilmişlerdir. Döneme şahitlik edenlerden Tefvik Pekel bu hususu şöyle açıklamaktadır: "Edirne'nin Yunanlılar tarafından işgalinden sonra Türkler bir müddet Yunan idaresinden pek yumuşak bir muamele gördüler. Bu Venizelos'un politikası idi. Ne fena ki Venizelos iktidardan düştü. Yeni hükûmet Türkleri bazı bahanelerle tazyike başladı. Bu onların asırlık politikasının icabıdır. Şarki Trakya'nın her tarafında yüzlerce ve binlerce genç ve yaşlı münevver ve vatanperver, zengin ve fakir Türk gecelikle evlerinden alınarak hapishanelere tıkıldı."¹²

⁷ Meray, *Lozan Konferansı Tutanakları*, C. I/2, s. 333-334.

⁸ Bu tartışmalar için bkz. Özdemir, "Savaş Esirlerinin Millî Mücadeledeki Yeri", s. 328-330. Alt-Komisyon Başkanı Montagna'nın Lord Curzon'a sunduğu 8 Ocak 1923 tarihli raporda Yunanistan'ın elindeki Türk sivil rehine sayısı 4 bin olarak gösterilmişti. Bkz. Meray, *Lozan Konferansı Tutanakları*, C. I/1, s. 324. Devletlerin karşılıklı yazışmaları ve Kızılay Arşivi'ndeki kayıtlar esas alındığında Yunanistan'a götürülen sivillerin sayısı kayıtlarda 15 bin 742 olarak geçmektedir. Taşkıran, *Türk ve Yunan Esirler*, s. 13-14.

⁹ COA, DH. EUM. SSM. 45/4-1.

¹⁰ COA, DH. KMS. 60-1/70.

¹¹ Bıyıklıoğlu, *Trakya'da Millî Mücadele*, C. I, s. 515.

¹² TTK Arşivi, TB B:78. Tefvik Pekel'in Tefvik Bıyıklıoğlu'na 24.02.1954 tarihli mektubu. Yunanlıların bu konudaki tavırları hakkında bkz. Türkmen Törelî, "Trakya'nın işgali ve Yunan Mezalimi", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 31/51 (Mart 2012), s. 242-248.

İşgalden hemen sonra tutuklanarak "siyasi mücrim" sıfatıyla götürülenlerden Trakya-Paşaeli Cemiyeti'nin eski başkanlarından Edirne Müftüsü Hilmi Efendi 6 Ekim 1920'de Edirne'den Midilli adasına götürülüşünün hikâyesini çocuklarına yazdığı 8 Ekim 1920 tarihli mektupta şöyle anlatmaktadır: "Edirne'den Çarşamba gecesi (6 Ekim) alafranga saat ikide hareketle sabah saat alafranga dokuz buçukta Dedeâğaç'a muvasalat olundu. İki saat sonra, saat on birde dahi Midilli'ye gitmek üzere Nikola ismindeki vapura binildi. Gece saat yedide, alafranga saat bir kararlarında Dedeâğaç'tan hareketle ertesi günü öğleden iki saat evvel Midilli'ye salimen muvasalat olundu. Her yerde hakkımda çok hürmet ve riayat yapıldı. Dedeâğaç Valisi ziyaretime geldi. Midilli Valisi hazretleri de hakkımda çok ihtiram gösterdi. Rahatım. Adresim şudur: Midilli'de Grand Britanya Oteli'nde Edirne Müftüsü. Fi 8 Teşrinievvel 1920."¹³

Daha sonraki mektuplarından hareketle Hilmi Efendi'nin yaklaşık 7 ay Midilli'de kaldığı, 1921 yılı Mayıs ayı başlarında Selanik'e geldiği ve Haziran ayının ilk haftasına müsadif Ramazan ayı ve bayramını burada geçirdiği anlaşılmaktadır. Mektuplar bu tarihten itibaren kesintiye uğradığından Milos adasına ne zaman götürüldüğü hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Muhtemelen diğer Trakyalı guruplarla beraber 1922 yılı Eylül ayı ortalarında adaya sevk edilmiş olmalıdır.

"Siyasi mücrim" sıfatıyla sürgün edilenlerden Trakya Paşaeli Cemiyeti Başkanı ve işgal döneminin Edirne Belediye Başkanı Şevket (Dağdeviren) Bey¹⁴ de 193 gün süren esaret günlerini şöyle anlatmaktadır: "Eylül'ün 11. günü (1922) sabaha karşı bir subay, on jandarma evime gelip beni zorla karakola götürdüler. Oradan kamyonla Kuleliburgaz'a taşdılar. Kuleliburgaz'da 1, Dedeâğaç'ta 4, Semadirek'te 100, Midilli'de 5, Pire'de 12, Hanya'da 34, Atina civarında 10, Milos'ta vapur içinde 8 ve adada 9 gün kaldım. Semadirek'te çok elim felaketlere uğradık. Aç, çıplak kaldık. Eşyamızı satarak elimize geçen parayla ekmek tedarik ettik."¹⁵

4. Deftere Göre Milos Adasındaki Edirneliler

Edirneli rehinelere çoğunluğunu, Yunanlıların Anadolu'yu tahliye harekâtı döneminde 1922 Eylül ayı ortalarında doğrudan Milos adasına götürdükleri siviller oluşturur. Bunlar, yaşadıkları şehir ve kasabalarından alınarak trenle Dedeâğaç'a ve oradan da üç ayrı gemiyle 16 Eylül, 18 Eylül, 23 Eylül 1922 tarihlerinde Milos'a sevk edilmişlerdir.¹⁶ 1920-1922 yılları arasında Yunanistan'ın muhtelif kamplarında tutulan Trakyalıların

¹³ Kahraman Zorlutuna Arşivi, Hilmi Efendi'nin 1920-1921 yıllarına ait Midilli ve Selanik'ten yazdığı mektuplar.

¹⁴ Şevket Bey hakkında bkz. B. Cem Altınel, *1863-1931 Şevket Dağdeviren ve Edirnesi*, Edirne: Edirne Belediyesi Yayınları, 2017.

¹⁵ Bıyıklıoğlu, *Trakya'da Millî Mücadele*, C. I, s. 516.

¹⁶ Taşkıran, *Türk ve Yunan Esirler*, s. 86.

sayısı yaklaşık olarak 5 bini bulmaktadır.¹⁷ Bunların önemli bir kısmı Milos adasındaki kampta tutulmuşlardır. O dönemde Milos, bundan dolayı Trakyalı sürgünler adası olarak nam yapmıştır.¹⁸ Trakya'dan Milos adasına götürülen 1.636 sivilin isimleri *État Nominatif Des Prisonniers Civils Détenus À L'île Milos/Milos Adasında Tutuklu Sivil Üseranın İsim Listesi* adı verilen defterde kayıtlıdır. Defter, 15 Ekim 1922 tarihinde Milos adasında Fransızca olarak tutulmuştur.¹⁹ Günümüzde Kızılay Arşivi'nde bulunan defterde, kişilerin adları, baba adları ve memleketlerinin yanı sıra meslekleri de kaydedilmiştir. Bunların 231'i Edirneli, 539'u Kırklarelili, 734'ü Tekirdağlı, 98'i Silivri, 34'ü de günümüzde Yunanistan'da kalan Kuleliburgazlı ve Sofululudur.²⁰

Tablo 1: Deftere Göre Edirneli Rehinelerin İlçelere Göre Dağılımı

İlçe	Sayı
Merkez	133
Enez	9
Havsa	28
İpsala	2
Keşan	14
Lalapaşa	20
Süloğlu	3
Uzunköprü	22
Toplam	231

Aşağıdaki tablodan anlaşılacağı üzere, defterdeki kayıtlara göre Milos adasında tutulan Edirnelilerin çoğunluğunu çiftçi, esnaf, zanaatkâr, tüccar ve serbest meslek sahiplerinin oluşturduğu görülür. Ayrıca gurupta öğretmen, din adamı, avukat, müfettiş, veteriner, doktor gibi aydınlar da mevcuttur. Rehineler arasında bir ev-hanımlı da bulunmaktadır.

¹⁷ Özdemir, "Savaş Esirlerinin Millî Mücadele'deki Yeri", s. 332.

¹⁸ Erol Kaya, "Millî Mücadele Döneminde Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin Anadolu ve Yunanistan'daki Türk ve Yunan Esirlerine Yaptığı Yardımlar", *Turkish Studies*, 3/2 (Winter 2008), s. 471-472.

¹⁹ Kızılay Arşivi, Kutu: 1205 B: 2, "État Nominatif Des Prisonniers Civils Détenus À L'île Milos (Defter)"

²⁰ Kızılay Arşivi, Kutu: 1205 B: 2, "Defter". Mevcut belge ve bilgilere göre Kızılay Arşivi'ndeki deftere kaydedilmeyen 700 civarında Trakyalı bulunmaktadır. Bunların adaya sevk sırasında öldüğü veya öldü zannıyla diri olarak gemiden denize atıldığı bilinmektedir. *Yunan İllerinde Zavallı Esirlerimiz, İkinci Kısım*, Ankara: Matbuat ve İstihbarat Matbaası, 1339, s. 58. Ayrıca defterin tutulma tarihine kadar adada kötü muamele ve hastalıktan vefat edenlerin isimleri de defterde yer almamaktadır. Kaya, "Millî Mücadele Döneminde Hilal-i Ahmer Cemiyeti", s. 474.

Tablo 2: Edirneli Rehinelerin Mesleklere Göre Dağılımı

Meslek	Sayı	Meslek	Sayı	Meslek	Sayı
Aşçı	1	Fırıncı	3	Muallim	2
Avukat	2	Hafız	2	Müfettiş	1
Bağcı	1	Hamal	1	Müftü	1
Bakkal	16	Hamamcı	3	Müzisyen	1
Berber	9	Hancı	1	Otelci	2
Celep	4	İmam	1	Öğretmen	3
Çiftçi	116	İşçi	1	Satıcı	3
Değirmenci	1	Kahveci	8	Şekerci	1
Demirci	1	Kunduracı	5	Tacir	21
Doktor	1	Kuyumcu	2	Terzi	2
Ev hanımı	1	Kütüphaneci	1	Üretici	1
Fabrika Sahibi	1	Mal sahibi	10	Veteriner	1
				Toplam	231

Çalışmamız esnasında Kızılay Arşivi'ndeki bu defterden başka, Edirneli rehinelere dair bilgi veren Türk Tarih Kurumu Arşivi'ndeki bazı evraka da ulaşıldı. Bunlar, Trakya Paşaeli Cemiyeti Yazı İşlerini Tedvire Memur ve eski Dâhiliye Vekâleti Umur-ı Evrak Müdürü Edirneli Nihad Ali (Uluğ) Bey tarafından hazırlanmış isim listeleriydi.²¹

İlk liste "*Yunanlılar tarafından siyasi mücrim sıfatıyla nefyedilen Edirneliler*" adını taşımaktadır. Nihat Ali Bey'in kendi adının da yazılı olduğu bu listede, Trakya Paşaeli Cemiyeti yönetici (Cemiyeti Reisi Şevket Dağdeviren, Müftü Hilmi Efendi) ve azalarının (Yazı İşlerinden Mesul Nihad Ali Uluğ, İdare Heyeti Azasından Hüsameddin Bey, Yakup Efendizade Derviş Bey) ile şehrin ileri gelenlerinin (Eski Cami İmam ve Hatibi Hafız Rakım (Ertür) Efendi, Eski Hükûmet Tabibi Dr. Ali Bey, Dr. Fuad Bey, Eczacı Ferid Bey, Darülmualimîn muallimlerinden Yakup Bey, eski Varidat Müdürü Kazım Bey, Dava Vekili Hilmi Bey gibi) isimleri ile birlikte toplam 23 isim bulunmaktadır. Bunlar, Edirne'den trenle Dedeoğaç'a, daha sonra sırasıyla tutuklu bulunduruldukları Semadirek, Midilli, Girit'e (Hanya Kampı) götürülmüşler, son olarak da Trakyalı sürgünler adası Milos'a sevk edilmişlerdir.

"*Yunanlıların Trakya'yı tahliye zamanında Edirne'den rehine sıfatıyla götürdükleri hemşehrilerimiz*" başlığını taşıyan ikinci listede ise 91 kişinin adı sıralanmıştır. Bunlar Edirne'den trenle Dedeoğaç'a ve oradan da gemilerle Milos'a sevk edilmişlerdir. İçlerinden bir kısmı Dedeoğaç'tan Milos adasına sekiyat sırasında vapur ambarında

²¹ TTK Arşivi, TB 20/189 B: 11. Ayrıca bkz. Cengiz Bulut ve M. Kasım Yolageldili, *Trakya Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Kurucularından Kasım Yolageldili (1874-1936)*, İstanbul: Edirne Valiliği Yayınları, 2019, s. 114-117.

açlıktan, susuzluktan ve havasızlıktan müteessiren kasten telef edilmişlerdir. En çok zayıf da 2 bin 84 kişiyi taşıyan İzmir vapurunda yaşanmıştır. Pek zalimane muamelelere maruz bırakılan bu insanlar, birbiri üzerine hayvanlar gibi havasız ve sıcak ambarlara doldurulmuşlardır. Sıcaktan ve susuzluktan bunalarak güverteye çıkmak isteyenlerin üzerlerine ateş edilerek yaralanmalara ve ölümlere sebep olunmuştur.²² Nihat Ali (Uluğ) Bey'in verdiği listeye göre bu sevkiyat esnasında vefat ederek denize atılan 14 Edirnelinin isimleri şunlardır:²³

1. Sultan Selim Camii İmamı Hafız Galip Efendi
2. Mütekait Binbaşı Kadirullah Bey
3. Dersiamzade Faik Bey
4. Eytam Müdürü Hafız Osman Efendi
5. Üç Şerefeli Camii Hatibi Hafız Ali Efendi
6. Belediye Çavuşu Ali Efendi
7. Şeyh Dürlüzade Mehmed Efendi
8. Saraçhaneden Kahveci Ahmed Ağa
9. Sandalyeci Kadir Efendi
10. Terzi Lütfi Efendi
11. Ayşekadından Bakkal Hamdi Çavuş
12. Maraşlıların Damadı Ahmed Bey
13. Kâğıtçı Peştereli Ahmed Bey
14. Gümrük Başkâtibi Mustafa Efendi

Adadan sağ salim dönebilenler, Milos adasında yaşanan zorlukları şöyle anlatırlar: "Barakalara taksimen yerleştirildik ki 100 kişi alabilen bir barakaya 300 kişi kadar konulduk. Koyun, keçi hayvanatı bile olsa idik bu derecede sık konulmazdı. Çaresiz emre inkiyad eyledik. Devam eden müddet-i esaretimizde on iki kişiye bir kıyye, altı kişiye bir kıyye, dört kişiye bir kıyye ekmek verilmekte ve bazen de ekmek olmadığından her nefere 30'ar dirhem patates veyahut pirinç verilmiştir."²⁴ Bu durum, üseranın adaya sevk olunduğu Eylül ayından itibaren 15 Aralık'a (1922) kadar, üç ay aynı surette devam etmiştir. Beslenmenin yanı sıra, sağlık açısından da elverişsiz şartlara sahip olan Milos üsera kampında, zamanla tifüs salgını ortaya çıkmış ve hastalıktan hayatını kaybedenler olmuştur.²⁵ Bunlar, Milos adasında iskelenin garp tarafına isabet eden, Fransız

²² Yunan İllerinde Zavallı Esirlerimiz, K. II, s. 26.

²³ TTK Arşivi, TB 20/189 B: 15.

²⁴ Taşkırın, *Türk ve Yunan Esirler*, s. 95.

²⁵ Kaya, "Millî Mücadele Döneminde Hilal-i Ahmer Cemiyeti", s. 474. Adaya götürülen 3 bin 160 Trakyalı esirden 438'i işkence ve bakımsızlıktan ölmüştür. Bunların 179'u tifüsten, 205'i açlıktan, 24'ü dayaktan

kabristanının giriş kapısı bitişiğindeki rehineler arasında Müslüman Mezarlığı diye adlandırılan araziye defnedilmişlerdir.²⁶ Nihat Ali Bey'in verdiği listede işkence, darp ve açlıktan hastalanarak vefat eden 10 Edirnelinin isimleri şunlardır²⁷:

1. Dr. Emin Bey
2. Ahmed Efendizade Salih Bey
3. Mütেকait Yzb. Eski Donanma Cemiyeti Müdürü Hamdi Efendi
4. Kitapçı Hasip Ağa
5. Polis Hafız Mehmed Efendi
6. Kapanagazade Said Efendi
7. Yıldırımından Kadioğlu Ahmed Ağa
8. Polis Raif Efendi
9. Landoscu Cumali Hafız Efendi Biraderi Mustafa Efendi
10. Kemikkıran Osman Çavuş Mahdumu Hafız Mustafa Efendi

3. Edirneli Rehinelerin Memleketlerine Dönmeleri

Savaş esiri ve tutsaklarının salıverilmesi veya takas edilmesi meselesi, Türk makamlarının iç yazışmalarında İzmir'in kurtuluşu evvelinde gündeme getirilmiş bir konudur. TBMM Hükûmeti İstanbul Mümessili Hamit (Hasancan) Bey, Ankara'ya çektiği 4 Eylül 1922 tarihli telgrafta Yunanlıların Anadolu'yu tahliye edeceklerini ve Trakya'da bazı tavizler vermeyi kabul şartıyla mütarekeye yanaşacaklarını istihbar ettiğini, bu vesile ile esirler meselesinin de mütareke görüşmeleri esnasında gündeme getirilebileceğini bildirmişti. Bu bilgiler, 5 Eylül 1922'de Heyet-i Vekile Reisi Rauf (Orbay) Bey tarafından cephede bulunan Başkumandan Mustafa Kemal Paşa'ya iletilmiş,²⁸ Mustafa Kemal Paşa da Rauf Bey'e cevaben müttefiklerin mütareke önerilerine karşılık ileri sürülecek diğer şartların yanında Yunanlıların elinde bulunan üseranın salıverilmesinin de ateşkes için şart koşulması talebinde bulunmuştu.²⁹ Konu, bir müddet sonra da İzmit Mebusu Hamdi Namık (Gör) Bey tarafından TBMM gündemine

müteessiren, 1'i katledilerek, 29'u da muhtelif hastalıklar dolayısıyla vefat etmiştir. Bkz. Bıyıklıoğlu, *Trakya'da Millî Mücadele*, C. I, s. 515, Not: 120.

²⁶ Trakya Paşaeli Cemiyeti'nin yazı işleri mesulü Nihat Ali (Uluğ) Bey, Milos adasına defnedilen Müslümanların sayısını 1.500 olarak vermektedir. Bkz. TTK Arşivi, TB 20/189 B. 16. Çorlu Belediye tabibi Mustafa Sabri Bey, sürgün dönemini anlattığı raporda bu mezarlık hakkında şöyle bilgi vermektedir: "Milos adasında Fransız mezarlığı ittisalinde ihdas ettiğimiz 'Müslüman Mezarlığı' her ne kadar biz orada iken kuru bir taş duvara tahdit ve muhafaza ettirilmiş ise de..." Bkz. Taşkiran, *Türk ve Yunan Esirler*, s. 93. Burası o dönemde Müslüman Mezarlığı olarak anılsa da mezarlardan ve kabristandan günümüze hiçbir iz kalmamıştır. Anadolu ve Trakyalı zavallı Müslüman Türklerden ise geriye hiçbir iz kalmadığı gibi, hatırlayanları da yoktur.

²⁷ TTK Arşivi, TB 20/189 B: 16.

²⁸ Bilal N. Şimşir, *Atatürk ile Yazışmalar (1920-1923)*, C. I, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1983, s. 239-240.

²⁹ Kemal Atatürk, *Nutuk*, C. II, Ankara: Milli Eğitim Yayınları, 1987, s. 675-676.

taşınmış, Cenevre kararları gereği iki yılını dolduran tutsakların tahliyelerinin veya Yunanistan dışında tarafsız bir ülkenin topraklarına çıkarılmasının sağlanması, bu kabul edilmediği takdirde de Türkiye'deki Yunan tutsakların bir kısmı ile mübadele edilmesi istenmişti.³⁰ Her ne kadar konu yazışmalarda mütareke ön şartı olarak ileri sürülmemişse de Mudanya Mütarekesi görüşmelerinde gündeme gelmiş ve müzakere edilmiştir. İsmet Paşa, 5 Ekim 1922 tarihli oturumda sivil rehinelere mukavelenin imzasını müteakip 15 gün içerisinde salıverilmesini istemiş,³¹ Mustafa Kemal Paşa da bir gün sonra İsmet Paşa'nın müzakere raporuna verdiği cevabi yazıda, bu hususun mütareke şartı olarak ileri sürülmesini bildirmiştir.³² İsmet Paşa'nın ısrarlarına rağmen, müttefik generallerin konuyu sürüncemede bırakması dolayısıyla sorun Mudanya'da çözülememiş³³ ve Lozan Barış Konferansı müzakeratına bırakılmıştır.³⁴

Sivil tutuklu ve asker esirlerin durumu, Lozan Konferansı esnasında ilk çözümlenen meseleler arasında yer almış ve nihai barıştan önce uygulamaya konulabilmiştir. Türk tarafı, müzakereler esnasında Ülke ve Askerlik Sorunları Komisyonu'nda ele alınan konu hakkında, savaşın Türkiye topraklarında gerçekleşmesinden dolayı, kendilerinin elinde Yunan sivil rehine bulunmadığını, bu sebeple de Türk sivil rehinelere derhal salıverilmesi gerektiği tezini savunmuştur. Ayrıca Türk savaş tutsaklarının önceden gönderilmesi şartıyla bir iyi niyet göstergesi olarak, Yunan savaş esirlerinin salıverilebileceğini açıklamıştır. Buna mukabil Yunanistan, karşılıklı esas ve eşit sayılar dikkate alınarak bir esir takası yapılması talebinde bulunmuştur.³⁵ Konu, müzakere edilmek üzere Alt-Komisyonu'na havale edilmiş, Türk ve Yunan delegelerinin üzerinde uzlaşma sağladığı bir metin hazırlanmış ve karara bağlanmak üzere Ülke ve Askerlik Sorunları Komisyonu'na havale edilmiştir. Komisyon, 10 Ocak 1923'te meseleyi görüşmüş ve Alt-Komisyon Başkanı Montagna'nın hazırladığı rapor çerçevesinde karara bağlamıştır.³⁶ Alınan kararlar doğrultusunda hazırlanan sözleşme metni 30 Ocak 1923'te imzalanmış;³⁷ İsmet Paşa, sözleşmenin imzalandığı haberini aynı gün "Bugün zevalde sivil rehinelere iadesi ve askeri üseranın mübadelesi için tanzim edilmiş olan itilafname (...) Türkiye ve Yunan murahhasları tarafından imza edilmiştir. Üsera hakkındaki itilafname tarafeynce tasdiğe hacet kalmadan bugünden itibaren mer'i olacaktır" diyerek, İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti'ne telgrafla bildirmiştir.³⁸

³⁰ Bkz. *Türkiye Büyük Millet Meclisi Gizli Celse Zabıtları*, C. III, Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları, 1985, s. 835-836.

³¹ Mahmut Akkor, *Mağlubiyetten Zafere İki Mütareke İngiliz Tutanaklarında Mondros ve Mudanya*, İstanbul: Kriter Yayınları, 2019, s. 232-233.

³² Şimşir, *Atatürk ile Yazışmalar*, C. I, s. 345-346, s. 348-349.

³³ 7 Ekim 1922 tarihli toplantıda İsmet Paşa konuyu ısrarla vurgulamış ve çözüm istemiştir. Toplantı tutanakları için bkz. Akkor, *İngiliz Tutanaklarında Mondros ve Mudanya*, s. 243-252.

³⁴ Berber, "Savaş Tutsaklarının Değişimi", s. 122-123.

³⁵ Meray, *Lozan Barış Konferansı Tutanaklar*, C. I/1, s. 124-125.

³⁶ Meray, *Lozan Barış Konferansı Tutanaklar*, C. I/1, s. 334-336.

³⁷ Meray, *Lozan Barış Konferansı Tutanaklar*, C. I/1, s. 321-322.

³⁸ Şimşir, *Lozan Telgrafları*, C. I, s. 464, no: 461.

30 Ocak 1923 tarihli *Sivil Mevküfünin İadesi ile Harp Esirlerinin Mübadelesine Dair Türk Yunan İtilafnamesi*'ne göre, Yunanistan en kısa sürede Türk sivil rehineleri Türkiye'ye teslim edecek, bunu müteakip Türk savaş esirleri gemilerle İzmir'e getirilecek ve buna karşılık eşit sayıda Yunan savaş esiri teslim edilmek üzere buradaki garnizonlarda bekletilecek ve aynı gemilerle Yunanistan'a gönderilecekti. Türklerin elindeki Yunan savaş esirlerinin sayısı fazla oluşu için geri kalanlar da barışın sağlanmasından sonra salıverilecekti.³⁹ Savaş esirleri ve sivil rehinerler İzmir ve İstanbul'da teslim edileceklerdi. Trakyalı sivil rehinerler İstanbul'da Tuzla Tahaffuzhanesi'ne getirilerek buradan memleketlerine gönderileceklerdi.⁴⁰ Türk-Yunan üsera mübadelesi sözleşmesi kapsamında, Yunan bandıralı üç gemi 23 Mart 1923 sabahı peş peşe Tuzla limanına yanaştı.⁴¹ Çoğunluğunu Milos üsera kampındaki Trakyalı ve Edirnelilerin oluşturduğu ilk kafiye getiren Proyonidos adlı ilk geminin 983 yolcusu mevcuttu.⁴² Kafile, Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Müfettişi Dr. Rasim Ferit (Talay), Kumandanlık Üsera Şubesi Reisi Binbaşı Hafız Hamdi, Hilal-i Ahmer Üsera Şubesi namına Muzaffer Bey ve Uluslararası Kızılhaç Komitesi namına Mösyö Burnier ve kalabalık bir halk topluluğu tarafından törenle karşılandı. Törende gelenleri kaydedecek memurlar da bulunuyordu. Saat 08.00'de Tuzlahlıların sevgi gösterileri arasında başlayan ve Kemal Film Şirketi tarafından kayda alınan tören, "takdim ve hoş geldiniz" konuşmalarının ardından, esirler adına Edirne eşrafından Cevdetpaşazade Haşim Bey'in konuşması ile son buldu.

Bu ilk kafiye Trakya Paşaeli Cemiyeti başkanlarından Edirne Belediye Reisi Şevket (Dağdeviren) ve Müftü Hilmi Efendi ile Cemaat-i İslamiye Reisi Cevdet Bey ve şehrin ileri gelenlerinden Mehmet Paşazade İbrahim (Şevket Bey'in kardeşi), Cevdet Paşazade Haşim ve Akif (İşcan) kardeşler, Mustafa Paşazade Fethi, Yakup Efendizade Derviş, Dr. Ali Şerif, Bakkalbaşızade İzzet, Maksud Beyzade Derviş, Tapu Başkâtibi Ahmet Vefik, Tapucu Rıza, Mektupçu Mümeyyizi Hüsameddin, Kâtip Nazmi, Hacı Emin Beyzade Ahmet, Babaeskili Kulelizade Mehmet Şükrü, İskeçeli Süleyman Sırrı, Belediye Başkâtibi ve cemiyetin yazı işleri sorumlusu Nihat Ali, Emekli Levazım Reisi Şakir, Dr. Salih, Dr. Fuat (Kumalizade, Av. Mehmet Şeref Aykut'un damadı), Ali ve Sabri, Yolageldili İbrahim, Babaeskili Bahaeddin, Nüfus Müdürü Ömer, Eski Cami İmamı Hafız Rakım (Ertür), Dava Vekili Hilmi Efendi ile eşraftan Mahmut ve Ramazan Ağalar da bulunuyordu.⁴³

Tuzla Tahaffuzhanesi'ne getirilen Edirneliler, sıhhi muayene ve fennî temizlikleri yapıldıktan sonra, Şirket-i Hayriye vapurlarıyla Sirkeci'ye ve buradan da trenle memleketlerine sevk edildiler. 24 Mart 1923 Cumartesi günü trenle Uzunköprü'ye ulaşan Edirneliler için Bölge Jandarma Kumandanı Hüseyin Hüsnü Bey ve Kaza Kaymakamı ile Belediye Reisi ve her yaştan halkın katılımıyla istasyonda merasim

³⁹ Sözleşme metni için bkz. İsmail Soysal, *Türkiye'nin Siyasal Antlaşmaları (1920-1945)*, C. I, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1983, s. 184-186.

⁴⁰ Uluğtekin ve Uluğtekin, *Hilal-i Ahmer'in İcraat Raporları*, s. 179-183.

⁴¹ Berber, "Savaş Tutsaklarının Değişimi", s. 131.

⁴² *Vakit*, 24 Mart 1339, s. 2.

⁴³ Bıyıklıoğlu, *Trakya'da Millî Mücadele*, C. I, s. 515, Not: 120. 24 Mart 1923'te Yunanlıların verdikleri listelere göre hastalar hariç sivil üseranın mübadelesi tamamlanmış sayıldı. *Vakit*, 25 Mart 1339, s. 3.

düzenlenmiş, sevinç gözyaşları ile vagonlardan inen rehineler aileleri tarafından kucaklanarak karşılanmışlar⁴⁴ ve hasret kaldıkları evlerine kavuşmuşlardır. Memleketleri işgal altında bulunan (Kuleliburgaz ve Sofulu) Batı Trakyalı Türkler ise Ayasofya Camii'nde misafir edilmişlerdir.⁴⁵

4. Sonuç

Trakyalı Türklerin Yunanistan'a sürülmeleri Trakya'nın işgal günlerinde başlamış ve yoğunluklu olarak Yunanistan'ın Anadolu'yu terk ettiği ve Trakya'dan da çekilmesinin kaçınılmaz olduğu bir dönemde olmuştur. İlk gönderilenler "mevkuf veya siyasi mücrim sıfatıyla" sürgün edilenler olup, Yunanistan'ın muhtelif esir kamplarında tutulduktan sonra serbest kalmalarına yakın bir dönemde Milos adasına sevk edilmişlerdir. İkinci dönemdekiler ise rehine sıfatıyla doğrudan adaya gönderilenlerdir.

Milos adasındaki Trakyalı rehinelerin bir kısmı Edirnelidir. Evlerinden ve işyerlerinden sorgusuz, sualsiz alınarak Yunanistan'a götürülen sivillerin önemli bir kısmını Millî Mücadele'de Trakya davasına hizmet eden Trakya Paşaeli Cemiyeti yöneticileri ve üyeleri oluşturur. Bunun dışında çoğunluğu köylülerden olmak üzere her meslekten insanlar da mevcuttur. Bunlar Milos adasında yaklaşık yedi ay rehin tutulduktan sonra 1923 yılı Mart ayında memleketlerine dönebilmişlerdir.

⁴⁴ *Vatan*, 31 Mart 1339, s. 2.

⁴⁵ *Vakit*, 25 Mart 1339, s. 3.

Kaynaklar / References

Arşivler

Başkanlık Osmanlı Arşivi

BOA, DH. EUM. SSM. 45/4-1.

BOA, DH. KMS. 60-1/70.

Kahraman Zorlutuna Arşivi

Hilmi Efendi'nin Mektupları (Cengiz Bulut'tan temin edilmiştir)

Kızılay Arşivi

Kızılay Arşivi, Kutu: 1205, B: 2 "État Nominatif Des Prisonniers Civils Détenus À L'île Milos" (Milos Adasında Tutuklu Sivil Üseranın İsim Listesi)

Türk Tarih Kurumu Arşivi

TTK Arşivi, TB 20/189 B: 11

TTK Arşivi, TB 20/189 B: 15.

TTK Arşivi, TB 20/189 B. 16.

TTK Arşivi, TB 20/189 B:78.

Gazeteler:

Vakit, 24 Mart 1339, 25 Mart 1339.

Vatan, 31 Mart 1339.

Kitap ve Makaleler

Akkor, Mahmut. *Mağlubiyetten Zafere İki Mütareke İngiliz Tutanaklarında Mondros ve Mudanya*. İstanbul: Kriter Yayınları, 2019.

Altınel, B. Cem. *1863-1931 Şevket Dağdeviren ve Edirnesi*. İstanbul: Edirne Belediyesi Yayınları, 2017.

Atatürk, Kemal. *Nutuk*. C. II. Ankara: Milli Eğitim Yayınları, 1987.

Berber, Engin. "Türk-Yunan Savaşından Sonra Sivil Tutukluların ve Savaş Tutsaklarının Değişimi". *Tarih İncelemeleri Dergisi*. 4/1 (1989): 109-136.

Bıyıklıoğlu, Tefik. *Trakya'da Millî Mücadele*. C. I. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1983.

Bulut, Cengiz ve M. Kasım Yolageldili. *Trakya Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Kurucularından Kasım Yolageldili (1874-1936)*. İstanbul: Edirne Valiliği Yayınları, 2019.

Düstur. III. Tertip (11 Ağustos 1339-19 Teşrinievvel 1340). C. 5. İstanbul: Necmi İstikbal Matbaası, 1931.

Kaya, Erol. "Millî Mücadele Döneminde Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin Anadolu ve Yunanistan'daki Türk ve Yunan Esirlerine Yaptığı Yardımlar". *Turkish Studies*. 3/2 (Winter 2008): 465-486.

Meray, Seha L. *Lozan Barış Konferansı Tutanaklar Belgeler*. C. I/1. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2001.

- Özdemir, Ahmet. "Savaş Esirlerinin Millî Mücadele'deki Yeri". *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*. 2/6 (1990): 321-333.
- Sefercioğlu, Nejat (Haz.) *Esaret Hatıraları*. İstanbul: Tercüman, 1978.
- Soysal, İsmail. *Türkiye'nin Siyasal Antlaşmaları (1920-1945)*. C. I. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1983.
- Şimşir, Bilal N. *Atatürk ile Yazışmalar (1920-1923)*. C. I. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1981.
- Şimşir, Bilal N. *Lozan Telgrafları*. C. I. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1990.
- Taşkıran, Cemalettin. *Millî Mücadele'de Türk ve Yunan Esirler (1919-1923)*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2018.
- Törel, Türkmen. "Trakya'nın işgali ve Yunan Mezalimi". *Tarih Araştırmaları Dergisi*. 31/51 (Mart 2012): 237-252.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Gizli Celse Zabıtları*. C. III. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları, 1985.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi*. D. 2, C. 1. Ankara: TBMM Matbaası, 1961.
- Uluğtekin, Murat ve M. Gül Uluğtekin. *Osmanlıdan Cumhuriyete Hilal-i Ahmer'in İcraat Raporları 1914-1928*. Ankara: Türk Kızılayı Yayınları, 2013.
- Yunan İllerinde Zavallı Esirlerimiz*. İkinci Kısım. Ankara: Matbuat ve İstihbarat Matbaası, 1339.

Yazar Hakkında / About Author

**Dr. Öğr. Üyesi Veysi AKIN | Trakya Üniversitesi |
veysiakin[at]trakya.edu.tr | ORCID 0000-0003-0089-5230**

25 Haziran 1961'de Kırklareli Vilayeti Babaeski kazası Karahalil Kasabası'nda doğdu. İlkokulu ve Ortaokulu Karahalil'de okudu. Lise tahsilini Edirne Erkek Öğretmen Lisesi'nde tamamlayarak, üniversiteyi 1980-84 yılları arasında Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde okudu. 1985-1987 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığı Pasinler Lisesi Tarih Öğretmenliği vazifesi ile devlet memuriyetine başladı. 1987'de Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Tarih Eğitimi Bölümü'nde Araştırma Görevlisi oldu. Bu dönemde 1988-1990 yıllarında yüksek lisansını (Dr. Fuad Umay'ın Hayatı), 1990-1994 yıllarında da doktorasını (Trakya'nın Türklere Devir Teslimi) tamamlayarak "doktor" unvanını aldı ve aynı bölümde öğretim üyeliğine atandı. 1996'da Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde çalışmaya başladı. 2011 yılında buradan emekli olarak ayrıldı ve Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde çalışmaya başladı. Halen aynı fakültede çalışmalarına devam etmektedir. Millî Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi ile ilgili yazdığı kitaplarının yanı sıra çok sayıda makalesi yayınlanmıştır.

**Assist Prof. Dr. Veysi AKIN | Trakya University |
veysiakin[at]trakya.edu.tr | ORCID 0000-0003-0089-5230**

He was born on June 25, 1961 in Karahalil Town, Babaeski Province of Kırklareli. He attended primary and secondary school in Karahalil. He completed his high school education at Edirne Male Teachers' High School and studied at Atatürk University, Faculty of Arts and Sciences, Department of History between 1980 and 1984. Between 1985 and 1987, he started his government career as a History Teacher at Pasinler High School of the Ministry of National Education. In 1987, he became a research assistant at Atatürk University Kazım Karabekir Faculty of Education, Department of History Education. During this period, he completed his master's degree (Dr. Fuad Umay's Life) in 1988-1990 and his doctorate (Handover of Thrace to Turks) in 1990-1994 and received the title of "doctor" and was appointed as a faculty member in the same department. In 1996, he started working at Pamukkale University, Faculty of Arts and Sciences, Department of History. In 2011, he retired from there and started working at Trakya University, Faculty of Education. He still continues his studies at the same faculty. In addition to his books on the History of the National Struggle and the Republic of Türkiye, he has published many articles.